

TOOLISTE HÄÄN

JUULI 1932

Palgalised, ühisesse fronti!

On aeg alata visa võitlust.

E. Töölisühingute Keskliidu üleskutse.

Eestimaa Töölisühingute Keskliidu juhatus, läbi arutades riigi- ja omavalitsuseteenijate palgakärpimise, tööliste ja teenijate erimaksustamise, esimese järgu toidu- ja tarbeainete tollide tõstmise, tööde, hoolekande ja kultuuriliste krediitide kärpimise, tööpuuduse vastu võitlemise pidurdamise, sotsiaalseaduste lammutamise ja krooni kursi kukutamise algatusi, mis kodanliste erakondade poolt uue valitsuse moodustamisel on üles tõstetud, leiab, et nende teostamisega veeretatakse kõigile palgatöölistele ja teenijatele uusi raskusi ja seeläbi teostatakse töötava rahva kulul jõukamate rahvakihtide toetamist.

Eestimaa Töölisühingute Keskliidu juhatus leiab, et riigiteenijate palkade kärpimine oleks signaaliks kõigi tööalade tööliste ja teenijate üldisele palkade kärpimisele: senised kogemused on näidanud, et riigiteenijate palkade kärpimisele on järgnenud teiste tööliste ja teenijate palkade kärpimine. Seepärast Eestimaa Töölisühingute Keskliit toetab igatepidi riigi- ja omavalitsuseteenijate ametiühinguliste organisatsioonide palgavõitlust.

Selleks, et tagasi lüüa kodanliste erakondade poolt alatud ja töötava rahva vastu sihitud üldist rünnakut ja et kindlustada edaspidigi töötava rahva aktiivset huvide kaitsmist, E. Töölisühingute Keskliidu juhatus peab tarvilikuks kõikide ametiühinguliste organisatsioonide pidevat koostööd ja kutsub üles kõiki töölisi ja teenijaid seda ühisaktsiooni toetama.

E. Töölisühingute Keskliidu juhatus peab vajalikuks tarvilikkude algatuste ja aktsioonide läbiviimiseks luua kõigi palgateenijate organisatsioonide vaheline aktsiooni toimikond, mis juhiks ja aktiveeriks töötava rahva ühisfronti pealetungiva tagurluse vastu.

Maha töölistkonda ründav tagurlus!

Maha sotsiaalne ja poliitiline reaktsioon!

Nõuame tööd, nõuame inimväärilikke elamistingimusi.

Elagu tööväe ühtlus, elagu vabaametiühinguline liikumine.

Töötav rahvas, ühistele löökidele.

E. T. Reskliidu juhatus.

Toetuspunkt reaktsioonile.

Miks peavad ametiühinglased olema põhiseaduse muutmise vastu.

E. Joonas.

Augusti kuu 13., 14. ja 15. päeval on antud rahvale otsustamiseks uus põhiseaduse eelnõu. Võtab rahvas selle vastu, siis kaotab praegune põhiseadus maksvuse ning jõusse astub uus kord riigielu juhtimisel, mis õige põhjalikult läheb lahku senisest korrast.

Kuna meie ruum ei luba üksikasjalikult käsitada kõiki muudatusi, siis piirudgem vaid tähtsamate juures, mis peaksid huvi pakkuma ka ametiühinglastele.

Uue põhiseaduse eelnõu põhjal piiratakse kõige pealt õige tuntavalt riigikogu õigusi. Rahvaesinduse kõrvale luuakse uus kõrgem võim presidendi näol, kelle valib rahvas viie aasta peale. Presidendi instituudi sisseseadmisega kaotab riigikogu õiguse valitsusi ametisse kutsuda. See õigus läheb üle presidendile. Riigikogul jääb ainult õigus valitsusele umbusaldust avaldada ja muud ei midagi. Lepib president riigikogu umbusalduse avaldamisega, siis taganeb valitsus ja president kutsub ametisse uue valitsuse, ei lepi aga president sellega mitte, siis on tal õigus saata riigikogu laiali, kuna rahvaesinduse usalduse kaotanud valitsus jääb ametisse.

Nii tähendab siis presidendi instituudi sisseadmine meie riigikogult ühe tähtsama õiguse äravõtmist ja selle andmist üksiku isiku — presidendi kätte, kes omab ühtlasi võimu riigikogu üle ta laiali saatmise näol. See kord on töötava rahva seisukohalt täiesti vastuvõetmatu ja nimelt põhjustel, mille juures meie peatume hiljem.

Peale valitsuse ametisse kutsumise ja riigikogu laialisaatmise õiguse on presidendil kolmandaks riigikogu poolt vastuvõetud seaduseelnõude kinnipidamise või *veto* õigus.

Missuguseid tagajärgi see võib anda, pole raske ennustada. Meie seadusandlisest praktikast oleme mõnedki korrad näinud, et tööraha esindajatel läheb korda igasugu kombinatsioonide teel muretseda mõnele kehvema kihil huvides antavale seadusele riigikogu enamuse. On seadus vastu võetud, tõuseb alati ühe osa kodanluse juures väljaspool riigikogu vali protesti torm ta vastu. Praeguse korra juures ei tarvitse see protest veel saada seadusele saatuslikuks.

Tuletame meelde vaid n. n. popsiseaduse ja hoolekandeseaduse vastuvõtmist. Mis kõik ei tehtud, et neid seadusi tühistada, kuid see ei läinud korda.

Kui aga uue põhiseaduse järgi presidendile antakse seaduste kinnipidamise õigus, siis pole ometi mingit kahtlust, et mõjuvõimsatel kodanlastel ringkondadel on palju kergem kallutada üht inimest seaduse tühistamisele, kui tervet riigikogu rühma, liiati kui presidendiks juhtub olema tagurliku ilmavaatega inimene. Siis võib kindlasti ütelda, et ei lähe läbi ükski suuremaluslik sotsiaalkindlustuse või töökaitseseadus. Meie kaubandus-tööstusringkonnad oska-

vad juba leida teid ja abinõusid presidendi pehmeks tegemiseks.

Sellepärast tööraha hulkade seisukohalt tähendab põhiseaduse muutmine selles osas sotsiaalseadusandluse pidurdamist senisest veel enam, kuigi ka tänini ei saa meie hoobelda teiste maade ees oma kindlustuse ja töökaitseseadustega.

Kuid kõige tähtsamaks ja suuremaks aga ka hädaohlikumaks õiguseks presidendi käes on dekreetide andmise õigus. Uue põhiseaduse järgi võib president panna maksma dekreete, millel on seaduste jõud, president võib oma dekreetidega muuta ka riigikogu poolt vastuvõetud seadusi, väljaarvatud neli viis seadust. Teiste sõnadega — presidendile antakse mitte üksi valitsemise võim vaid ka seadusandline võim. See ei tähenda midagi, et presidendi dekreedid tulevad riigikogu poolt kinnitada. Jätab riigikogu mõne dekreeidi kinnitamata, võib president riigikogu laiali saata ja dekreeidi uuesti maksma panna.

Õeldust peaks vististi küllalt selgesti järeldada võima, milliseid hädaohti ähvardab põhiseaduse muutmine tuua kaasa kogu meie seadusandlusele aga ka valitsemisele. Uus põhiseadus iseeneset, vormi tähe järele ei kaota meil veel ei demokraatiat ega rahvavalitsuslikku korda, kuid ta loob kõik eeldused maa diktaatorlikuks valitsemiseks. Oleneb kõik presidendi isikust ja ta tahtest kui palju ta soovib jätta meie alles demokraatiast. Satub presidendi kohale isik, kes hakkab tegutsema — tarvitades riigikogus toodud võrdlust — nagu härg portselani poodis, siis võimaldab uus põhiseadus täiesti seaduslikus korras panna meil maksma diktatuuri, ühe inimese või väikese klike võimu. Toome näite võimalikkudest juhtudest.

On president ametisse pannud valitsuse, keda rahvaesinduse arvates ei saa usaldada, kuid kes presidendile mõningatel, võib inimlikult juhtuda — ka omakasupüüdlikkudel põhjustel — meelt mööda, saadab president riigikogu laiali ja määrab uued valimised. Kui ka pärast valimisi uus riigikogu jälle avaldab valitsusele umbusaldust, võib president riigikogu uuesti laiali saata. Nii võivad valimised korduda ilmõpmata kuni presidendi volitused lõpuni, s. o. viis aastat, kusjuures ametisse jääb ikkagi sama valitsus, kellel pole ei rahvaesinduse ega loomulikult ka rahva enamuse usaldust.

Agaga on president astunud sellasesse võitlusse rahvaesindusega, siis seisab kogu loomulik seadusandlus ja maad hakkab valitsema president dekreetidega, nagu meie viimase ajal näiemegi Saksamaal. Teostub täiesti seaduslikus korras diktatuur.

Selles seisabki põhiseaduse muutmise peahädaoht, millega laialised rahvahulgad peavad tõsiselt arvestama. Agaga oletame, et meil

ei leidu seesuguseid presidente, kes läheksid oma võimu käsitamisel nii kaugele. Kas peab siis tööraha seisukoht põhiseaduse muutmise asjus kujunema teiseks.

Mitte põrmugi. Presidendi instituudi sisseadmisest pole loota mingit kasu ei riiklikust seisukohast ega ka laialiste rahvahulkade huvide kaitsmise vaatepunktist. Küll tähendab aga presidendi ameti loomine keskkoha soetamist reaktioonilistele jõududele. Seda peavad töölisi liikumist kandvad organisatsioonid ette nägema ja kõik jõud mobiliseerima rahvahäälteuseks, et lükata tagasi esitatud eelnõu.

Igale hääleõiguslikule kodanikule antakse kätte peale nimelise tunnistuse veel kaks sedelit: ühele trükitud „poolt“, teisele „vastu“.

Ametiühinglased teku kõigile kaastööliste tehastes ja töökohtades selgeks, et 13., 14. ja 15. augustil tuleb ilmingimata minna hääletama ja viia kasti sedel, millele märgitud „vastu“.

Ärgu unustatagu ka, et rahvahäälteusest osavõtt on sunduslik, puuduajad võidakse karistada kuni 5 kroonilise rahatrahviga. Kasutagem siis seda sundust hulkade liikumapanemiseks praeguse põhiseaduse kaitseks. Võitlus põhiseaduse muutmise vastu, on ühtlasi võitluseks reaktsiooni vastu, võitluseks rahva valitsusliku korra, rahva laialiste õiguste kaitsmise eest. Kes rahvahäälteuselt puudub, või kes hääletab eelnõu poolt, see toimib töötava rahva vaenlasena.

Kodanlus ei lahenda tööpuudust.

Eraalgatuse pankrott. — Riigivõim ei tunnusta tööliste nõudeid.

L. Metslang.

Vabariigi valitsuse poolt asutati käesoleva aasta veebruarikuul teedeministeeriumi juure tööpuuduse vastu võitlemise komitee, mille ülesandeks on olnud: *selgitada tööpuudusega ühendusesolevaid küsimusi ja leida abinõusid tööpuuduse vähendamiseks.* Komitee koosneb rea ministeeriumide, riigi statistika keskbüroo linnade ja maaomavalitsuste liidu, põllutöökoja, kaubandus-tööstuskoja ja Eestimaa töölisingute keskliidu esindajatest. Senini on komitee pidanud ligi kümme koosolekut, peale selle on peetud rida alamkomisjonide koosolekuid.

Statistika keskbüroole tehti ülesandeks anda ülevaade töötaolu ulatusest ja tööbörsides registreeritud töötute päritolu kohta. Keskbüroo on annud ülevaate mitme ettekande kaudu niivõrt, kui seda võimaldavad olevad andmed, mida on püütud täiendada mitmete lisaurimustega. Olgugi, et statistika keskbüroo on valgustanud töötaolu ulatust piiratud kujul, on avaldatudki andmed vihale ärritanud parempoolseid ringkondi, kes süüdistavad keskbürood tööpuuduse suureks puhumise pärast. Valitsev kodanlus ei taha kuulda neidki tõsiasju, mida *piiratud ulatuses esile toovad tema oma ametnikud.* Seni oli mugav keerutada, et ega tööpuudus väga suur ei olegi — maal on töövõimalusi laialt.

Riigi statistika keskbüroo andmed näitavad, et töötaolul on olnud Eestis

pidev iseloom.

Omavalitsuse tööbörsid ja era töövahetali-tuse kontorid registreerisid kuue viimase aasta jooksul 12 kuu keskmiselt töötuid järgmisel arvul:

1926. a.	1922
1927. a.	2099
1928. a.	1958
1929. a.	2460
1930. a.	2284
1931. a.	2839

1932. a. 15. maiks oli registreeritud üle riigi 5700 töötut. Maikuu lõpupoole vallandati hädaabitöödelt 3000 töötut.

Eriti terav

on tööpuudus talvekuudel, mil linna töötute arvu on hinnatud tagasihoidlikult 20.000-dele. Möödunud talve linnade töötute arvu ühes perekondadega on hinnatud ligikaudu 45.000 peale.

Põllumajandus ja muud maalasuvad tööalad on surunud välja 9 aasta kestel ümarguselt 46.000 inimest. Selle arvuga maa on katnud linna rahvastiku surevuse ülekaalust olenenud linna rahvastiku loodusliku kahane-mise ja on annud peale selle linna rahvastiku juurekasvu 1923. a. — 1931. a. umbes 30.000 inimese võrra. Linnas asetsevad tööalad aga ei ole suutnud ära kasutada sellisel määral kasvanud tööjõudu. 1932. a. linna töötute kohta erakorraliselt ettevetatud uurimuse tulemused näitavad, et ligi $\frac{1}{4}$ linnade registreeritud töötuid on

maa päritoluga.

Sama uurimus näitab, et neid inimesi on surunud maalt linna eluvõimaluste puudus maal.

Kas on väljapääsu?

Oma ülevaadetes on statistika keskbüroo tegelased püstitanud küsimuse, milliseid eeldusi on tööturu küsimuse lahendamiseks, nii et töötaolu all kannatavad inimesed pääseksid töö juurde. Osa komitees avaldatud andmeid on ilmunud J. Janussoni uurimuses: „Eesti majanduslik areng“. Ettekandeks võeti läbi tööalad üksikult ja jõuti järgmistele tulemus-teni. *Ei või loota, et põllumajandus suudaks laiendada lähemas tulevikus tootmisbaasi ja suurendada töömahtu. Pigemini võib oodata, vähemalt senikaua kui kestab kriis, väga ta-gasihoidlikku tööjõu kasutamist. Ei ole loota, et ka kriisi lõppedes põllumajandus suudaks ära kasutada eramajanduse vaba arengu tingimustel maalkasvarat tööjõu reservi.*

Rohkem tööjõudu mahutada tööstusse ei ole võimalik. Toodi ette, et tööstusringidele ligidalseivate isikute arvamise järgi, meie tööstustoodangut olevat võimalik tõsta veel

väga palju, ratsionaliseerides tootmist ja kasutades intensiivsemalt ära juba rakendatud tööjõu, ilma et uusi tööjõude pruugiks võtta juure.

Kaubandus on üleküllastatud nii inimjõu, kui ka sisseseadete ja kaupade alla investeeritud kapitali poolest. Sama on lugu riikliku ja era transpordiga. Vabaelukutsete alal (riigi-omavalitsusteenistus, advokatuur, arstid jne.) valitseb tööjõudude üleproduktioon ja tööpuudus.

Olles tutvutud kõikide võimalikkude tööaladega, on tehtud järeldus: *kusagile ei ole võimalik mahutada inimesi tööle suuremal määral kui seni*. Seega on öeldud, et valitsus ei saa näidata töötaolu all kannatavatele inimestele konkreetset väljapääsu ja ei saa anda neile lootust tulevikugi peale.

Eraalgatuse pankrott.

Statistika keskbüroo ettekandeid läbistas siiski nõrk lootuse säde töötaolu vähendamiseks. On püstitatud nõue, et tööpuuduse lahendamisele tuleb asuda ettenägeliku süsteemikindla kavaga ja on leitud, et meil eramajanduse arengu teel tööpuuduse probleemi lahendamist ei ole ette näha. On öeldud sõna sõnalt: *praegu puuduvad täiesti eeldused tööturu küsimuse lahendamiseks eramajanduse vaba arengu teel*. Ja sellele väitele ei ole vaielnud vastu ükski komitee liikmeist.

See ei ole mitte midagi muud kui pankroti tunnistus meie *logisevale eraalgatusele*, millele aastate jooksul on tehtud mitmepalgelisi riiklikke soodustusi ja mille huvides on rahvale ränku tolle kaela veeretatud. Komitees istuvad ministrite abid ja osakondade direktorid ei ole loomulikult komitee protokollidest veel jõudnud järele vaadata, et nad on jõudnud selliseid järeldusi välja istuda, et nad on alla kirjutanud protokollidele, mis sisaldavad objektiivsetele andmetele rajatud needuse eraalgatusele ja senisele majanduspoliitikale. Kui kodanlise maailmavaatega komitee liikmed allkirjutatud protokollid läbi loeksid, siis nad kahtlemata kohkuksid praeguse olukorra ja senise majanduspoliitika hinnangust ja enamik neist hüüaks, et statistika keskbüroo tuleks riigivaenuliste andmete avaldamise eest sulgeda. Sest kuidas juletakse pankrotitunnistus anda pühaks peetud majanduslikkudele põhimõtetele.

Püksirihma pingutamine

peab jätkuma. Teist lootust tööpuuduse vastu võitlemise komitee töötle ei ole annud. Eraalgatus on küll pankrotti kuulutatud. Kuid siiski läheb kõik vanaviisi automaatselt edasi. Mauritsate, Puhkide, Citronite, Vachmannide ja teiste „majanduslik tarkus“ jääb majanduselus mõduandvaks edaspidigi.

Maalitakse pettepilte.

Hra Pullerits tõi ette, et ei jää üle muud teed kui laiendada *töövõimalusi põllumajanduses plaanikindla asustamise poliitika kaudu*. Olevat tarvis luua 8—10.000 uut värkepõllumajapidamist. Kuid samas tõi ette arvamuse, et see võiks teoks saada 10—15 aasta jooksul. Seega tuleks juurde 1000—1500 ta-

lundit aastas. Kuid samas põllutöömínistee-riumi esindaja T. Sinberg tõi ette et sarnases ulatuses asundustööd laiendada praeguste võimaluste juures ei ole võimalik.

Seega on tõmmatud kriips läbi nõrkadelgi lootustel ja võitlus tööpuuduse vastu asustamise kaudu jääb pettebildiks karmi elupraktika sunnil. Kui teostukski asundamine hra Pulleritsi poolt püstitatud ulatuses, siis ometi kuluks see maa ära praegu maalolevate inimeste rahuldamiseks, kellel ei ole praegu maal korralikke eluvõimalusi ja kes ähvardavad iga silmapilk linnadesse siirduda. Nende inimeste hulk ei ole maal mitte väike. Ei ole millegagi põhjustatud linnade töötute lohutamise maale asustamise juttudega. Asustamisega on võimalik vast veidi abistada ikkagi maalolevaid töötaolu all kannatavaid inimesi.

Olevate töövõimaluste jaotamine

on paratamatult esile kerkinud, kui on selge, et töötaolu all kannatavat rahvastikku ei saa rakendada rahvamajanduslikult tootvale tööle. Kui ei ole võimalik ühelgi tööalal luua juurde uusi töövõimalusi ja tuleviku lootusedki selleks puuduvad või väga nõrgad on, siis on vajalik olemasolevate töövõimaluste ärajaotamine suurema arvu tööliste vahel. Eestimaa Töölisühingute Keskliidu esindaja L. Metslang tegi olevate töövõimaluste ärajaotamiseks järgmised ettepanekud:

1. Tuleb maksuma panna seadus, mille järele riigi-omavalitsuse ja erakäitised ning asutised on kohustatud registreerima tööbörsides vabad töökohad ja töölisi tööle võtma ainult tööbörside kaudu.

See ettepanek jäi vastu võtmata põhjendusega, et tooks liigseid raskusi erakäitistele ja töövahetalituse sunduslikuks muutmine olevat praegu liiga varajane.

2. Tuleb vastava seadusega ära kaotada mitmekohapidamine riigi-omavalitsuse ja erakäitistes ning asutistes.

Sellest ettepanekust peeti vastuvõetavaks mitmekohapidamise kaotamine riigi- ja omavalitsuste asutistes ning käitistes, kuna leiti et riik eramajandusse ennast segada ei tohiks.

3. Maksuma panna 40-tunnine töönädal ilma palgaalandamiseta. See ettepanek seisab pikemat aega kalevi all.

Sellest nähtub, et uusi töövõimalusi juurde ei saa luua. Majanduslik olukord seda ei võimaldavat. Asustamine raha ja maatagavarade puudusel venib seniselt edasi. Olemasolevate töövõimaluste jaotamisele ei mõeldaks asuda tõsiste abinõudega. Siis oli õigustatud Keskliidu esindaja L. Metslangi ja sms M. Martna ettepanek, et tuleb maksuma panna üldine sunduslik tööpuuduse vastu kindlustamise seadus, nagu seda on tehtud 9 tsiviilseeritud riigis kogu maailmas. (Vaata L. Metslangi kirjutis: Ametiühingud ja tööpuudus — Tööliste Hääl 1931. a. nr. 4). Komitee enamiku poolt ei ole kindlustamise põhimõte pooldamist leidnud. Tuuakse ette, et riigile ja ettevõtjatele ei saa peale panna neid kohustusi, mis kindlustus kaasa tooks. Kuid kindlustuse vastu vaieldakse ka põhimõtteliselt, sest tööpuuduse vastu kindlustamisel sel-

lisel kujul, nagu see on teostatud teistes riikides olevat negatiivseid külgi. Seda aga ei ole ette toodud, millised need negatiivsed küljed on ja kas need kaaluvad üle positiivsed küljed.

Tööpuuduse vastu kindlustamist sotsiaalkindlustuste põhimõttel tahetakse asetada tööpuuduse vastu võitlemise fondiga, mille kaudu tahetakse „töölisi kindlustada tööpuuduse vastu produktiivse töö kaudu“. Selle kaudu tahetakse asuda ka tööpuuduse küsimust üldiselt lahendama. Fondi asutamise vajaduse motiivides on öeldud: Tuleb koostada ettenägelik süsteemikindel tööpuuduse lahendamise kava, mille teostamiseks on vaja luua fond. Fondi valitsejaks ja kava teostamiseks tuleb ellu kutsuda vormiliselt riiklik asutis, riigi omavalitsuste, tööandjate, tööliste esinduse osavõtul.

Komitee koosolekul määrati fondi ülesandeks: 1. Plaanikindel ühiskondlikkude tööde korraldamine. 2. Töötute juhtimine produktiivsetele tööaladele.

Võeti vastu põhimõte, et juhul kui fondi valitsusel ei ole töötuile tööd anda, siis fond peab maksma töötaolu puhul abiraha.

Fondi sissetulekud koostuksid: 1. Riigielarves hädaabitöödeks määratud summad. 2. Tööandjate maksud. 3. Tööliste maksud.

Seega tahetakse töölistele uus maks peale panna. Eestimaa Töölisühingute Keskliidu esindaja deklareeris, et ei saa midagi olla asutise vastu, mis plaanikindlalt hakkaks korraldama ühiskondlikke ja muid riiklikke töid ning üldse otsiks tööväimalusi töötaolu all kannatajatele inimestele, kuid ametiühingud ei saa nõus olla tööliste maksustamisega fondi kasuks ja ei saa loobuda sotsiaalkindlustuse põhimõttele rajatud tööpuuduse vastu kindlustamise nõudest. Komitee enamiku poolt ei võetud neid vastuväiteid arvesse.

Teiseks abinõuks millega tahetakse asuda võitlusse tööpuuduse vastu, on tunnustatud komitee enamiku poolt tööraamat või tööpapp. Tööraamat tahetakse teha sunduslikuks kõigile töölistele. Tööpappi kaudu tahetakse ära hoida, et need töölisel, kes hooaegadel veidi rohkem teenivad, talvel tööbörside kaudu hädaabitöödele ei pääseks. Sellega ta-

hetakse ära jaotada paremini olemasolevaid tööväimalusi. Eestimaa Töölisühingute Keskliidu esindaja oli tööraamatu sisseseadmise vastu, sest olevate tööväimaluste jaotamiseks ei aita tööraamatu seadus kaasa ja teiseks tööraamatuga on ühenduses rida tülikaid sekeldusi. Tööraamatu propageerijad isegi olid sellel arvamusel, et vaevalt meil läheb korda seda seadust ellu viia. Töölistel ei ole selle vastu midagi kui see seadus kalevi alla jääb.

Kaubandus-tööstuskoja esindaja K. Maurits pooldab tööpuuduse vastu võitlemiseks sundtöö sisseadmist. Sellele arvamisele toodi mitmelt poolt vastuväiteid, et sundtööga tööpuudust lahendada ei saa. L. Metslang kriipsutas alla muuseas veel seda, et ega töötaolu all kannatavad inimesed mingi loomakari ei ole, keda võib piitsaga sundtööle ajada. Seadusega võib ju seda teha, aga miski võim ei suuda seisma panna nende tööliste mõtteilma. Töölistel jääb võimalus mõtlemiseks, milleks nad peaksid sundtööd tegema kodanluse piitsa all. Töölikond ei ole siiski niivõrt vilets ussike, keda Mauritsad ja teised võiksid sundtööle piitsutada.

Tööpuuduse vastu võitlemise komitee senisest tegevusest selgub, et seal on antud küll pankroti tunnistus valitsevale majanduspoliitikale ja praegusele elukorraldusele, kuid komitee ei ole olukorra tõsidusest sugugi tarvilikke järeldusi teinud. Raskustest tahetakse üle saada pettepillide maalimisega ja töötute kui ka töölolevate tööliste piitsutamisega ning senise majanduspoliitika jätkamisega.

Kui eelmises „Tööliste Hääle“ kirjutises kinnitasin, et häda nende riikide töölistele, kes oma tänapäeva kaitsmist võivad loota ainult riigivõimu poolt, et tööliklass ei või asetada lootusi kodanlust teeniva riigivõimu peale, siis tööpuuduse vastu võitlemise komitee tegevus näitabki, et seal vilistatakse töölisorganisatsioonide õigustatud nõuete peale. Tööliklass võib läbi suruda oma nõuded esijoonesse organiseeritud jõudude julgete aktsioonidega. Eluõiguse peab murdma tööliklass omale klassiorganisatsioonide aktiivsusega.

Tööliklassi kultuurilisi ülesandeid.

1. Kodanluse vaimline kriis.

Palju on kõneldud ja kirjutatud praegusest majanduslisesest kriisist ja tähendatud, et too kriis ei ole mitte ajutine ja mööduv nähe, vaid on praeguse kapitalistliku süsteemi kriis. Sellejuures on aga vähe kõneldud ja kirjutatud sellest, et ühes majanduslises kriisiga põeb meieaja kodanlus ka vaimlist kriisi. Kui Lääne-Euroopas vaimlise kriisi tunnused ei ole veel nii silmnähtavad, siis seda sellepärast, et sealne kodanlus oli omal ajal suutnud luua suured kultuurilised väärtused ja vaimlised voolud ja elab praegu veel nende väärtuste ja voolude tagavaradest. Meil Eestis aga selle-

vastu on vaimline kriis liiga silmatorkav ja annab end tunda peaaegu igal sammul. Eesii kodanlus on iseseisvuse algusest peale olnud väga kultuuririvõõras ja ilma sügavamate vaimliste üritusteta ja sellepärast ei ole ülearne käsitada veidi üksikasjalisemalt just eesti kodanluse vaimlise kriisi nähteid.

Kõikides maades on ülikoolid ikka olnud vaimlise elu keskusteks. Seal on rajatud suured filosoofilised süsteemid ja vaimlised voolud, mis teed on valgustanud aastakümnete ja isegi aastasade kestel. Ülikoolid ei ole kunagi pöördunud üksinda ametnikkude ja õpe-

tajate ettevalmistusega ja maakondade kirjeldusega, millist tööd on teinud enam-vähem professorid-ametnikud, vaid on kerkinud kõrgete tuletornidena, mis valgust on nüidanud kaugele otsijale. Igal ülikoolil on olnud ikka enam-vähem oma kindel vaimline nägu. Kuid kui meie nüüd küsime, milline nägu on meie Tartu ülikoolil, siis on võimalik ainult üks vastus ja see on, et temal ei ole mingisugust nägu, vaid seal valitseb ainult mingisugune ilmetu keskpäik, juhiseeta ametnikulik pisi-asjade lappimine ja lappimine. Ei mingisugust valgust, ega soojust ümbruskonnale! Tartu ülikool viindub pigemini mingisuguse öölambina, kui et hoovaks valgust tuletornina.

Eriti silmatorkav oli ülikooli vaimline impotents 14. novembril l. a. Tol ajal kui kogu haritud maailm mälestas ühe suuremu filosoofi ja inimkonna vaimlise juhi Hegeli saja-aastast surmapäeva, vaikis Tartu ülikool kui sukk. Ei pilkunud ükski silm, ei kõlkunud ükski kõrv, just nagu ei oleks Hegelit ajaloos olnudki. Ent ometigi on olnud Hegeli mõju vaimlisele elule suuremaid. Kuni tänapäevani kestavad tema mõjud õigusteaduses. On olemas väga mõjurikas kool, dialektiline teoloogia, mis ei põlvne küll otsekohe Hegeelist, vaid Kierkegaard'ist, kuid viimane on mõeldav ainult Hegeli omapärase antipoodina. Kõige suurem on aga Hegeli mõju olnud teadusliku sotsialismi teooriale. Tuletagem meelde ainult Hegeli mõju Marxi ja Engelsi ilmavaate kujunemisel ja Engelsi kuulsad sõnad, et meie, sotsialistid, olme uhked sellele, et põlvneme mitte üksinda Saint-Simon'ist, Fourier'ist ja Owen'ist, vaid ka Kantist, Fichtest ja Hegelist. Ent Tartu ülikoolil ei ole seda kõike nagu olemaski!

Ei ülikooli filosoofid, ei ajalooteadlased, ei usuteadlased, ega õigusteadlased liigutanud sõrmegi Hegeli mälestuseks. Kui nende riidade kirjutajal oli kord kokkupuutumine ühe Tartu professoriga, siis vastas ta küsimusele, mis mõtleb ette võtta ka Tartu ülikool Hegeli mälestamiseks, kõige külmemah rahuga: „Ei midagi!“ Too professor on tuntud oma eba-teadliku seletusega võõrandatud mõisate eest tasumaksmise seaduse puhul, milline seletus Lääne-Euroopa professorite seas imestust ja võõrastust on äratanud. Muidugi, mis maksab siis sarnasele tõlgitsejale Hegelgi! Sarnase vaimlise tasapinna juures ei ole professoril muidugi uneski ette tulnud, et pea kõigis Saksamaa ülikoolide õigusteaduskondade programmides on olemas ka tööõigus, millest Tartu ülikooli õigusteaduskonnas ei ole kuulda kihku ega kahku. Ka ei ole ülikooli isiklikku koosseisu katsutud täiendada vaimliste huvidega isikutega, vaid on sinna kogutud väga palju kirjut ja ilmetut elementi.

Kui nüüd siirduda mõnele teisele kõrgemale õppeasutisele, siis leiame seal sedasama. Mul oli mõne aja eest kõnelus ühe konservatooriumi lõpetajaga, kes enne konservatooriumi astumist oli saanud hea pedagoogilise, filoloogilise kui ka filosoofilise hariduse. Ta rääkis otse imestusega sellest, kuidas konser-

vatooriumis pidavat andma esteetikat keegi ehitusmeister, kes olla täieline võhik nii filosoofilistes küsimustes üldse, kui ka filosoofia ja esteetika terminoloogias. Kui meele tuletda millistes filosoofiliselt vilunud kätes on esteetika Lääne-Euroopa konservatooriumites ja ülikoolides, siis paneb meid otse jahmatama meie vaimuelu juhtide saamatus ja lohakus selles suhtes. Isegi Venemaal lugesid esteetika kursust üsna tüsedad jõud, nagu Sacketti Peterburis ja Samsonov Moskvas. Viimase loengud esteetika ajaloo üle kolmes vihus moodustavad päris tüseda, moodsais vaimupeleemes hästi orienteerunud filosoofia ajaloo, kus pearõhk on pandud vaid esteetikale. Sarnasel tüsedal kursusel on suur kasvatuline kui ka ilmavaateline tähendus. Ja ei ole siis ime kui suurem osa meie konservatooriumi lõpetajaist on ilmetud ja ilmavaateliselt areenmatud.

Kui pöörduda meie tehnikumi juurde, siis on seal lugu veel halvem. Tehnikumi programmis puudub igasugune üldine kasvatava, ilmavaadet arendava iseloomuga õppeaine. Saksamaa kõrgemates tehnilistes õppeasutistes on aga filosoofia, psühholoogia ja pedagoogika õppetoolid ja ei ole sellepärast üleaurne meelde tuletda, et praegusaja Saksamaa vabameelsemaid ja demokraatlisemaid mõtlejaid Th. Lessing ja tuntud teose autor „Ajaluugu kui mõtte andmine mõttetumale“ on just kõrgema tehnilise õppeasutise professoriks.

Ei ole paremat leida ka meie haridus- ja kultuurelu üldjuhik, haridus- ja sotsiaalministeeriumis. See ministeerium püsib juba pikemat aega mingisuguses vandumise- ja vaimlise jõuetuse pesana. Kodanlus ei ole tunnud mingisugust huvi selle vastu, et paigutada selle asutuse poliitiliseks juhiks isikut, kellel oleks elav huvi haridusliste ja vaimliste probleemide vastu. Vaimlised huvid lämmatab selles ministeeriumis tugev peekonipreemiade lõhn. Ka ei ole selles ministeeriumis enam pikemat aega tegelikku juhti, kelleks kahtlemata peab olema ministri abi, kellel oleks mingisugunegi pedagoogiline ja psühholoogiline ettevalmistus. Sellel tootil istub isik, kes ei tunne mingisuguseid vaimlisi huve ja harrastusi ja kelle kogu olemus piirdub ainult õredate ja tühjade žestidega. Selle ministeeriumi viimane tegelik juht, kellel oli pedagoogilist ettevalmistust ja arusaamist, kuigi ennesõjaegses ulatuses, ilma moodsaisse vaimuprobleemesse süvenemata, oli Mikelsaar. Peale teda valitseb ministeeriumis täieline haulõhn, mis mürgitab igasugust vaimlist otsingut, on vaeuline kultuurile ja ei tunne vajadust probleemide järgi, s. o. Luteruse-Borkwelli-Mõtuse vaim.

Need on ainult üksikud näited meie kodanluse vaimlisest kriisist ja võimetusest, neid võiks tuua palju, ent aitab juba nendestki. Ei ole mingisugust lootust, et eesti kodanlus asuks kunagi vaimliste huvide harrastamisele ja vaimlise tasapinna tõstmisele. Seda peab tegema uus tõusev klass.

A. K.

Näpunäiteid tööliste palga sissenõudmiseks.

Hooaja töödel tuleb pahatihti ette, et tööliised oma teenitud palka ei saa kätte. Eriti tuleb seda ette mitmesugusel töödel, mis antud välja alaettevõtjaile. Tööd jäetakse pooleli ja töölistele palgad tasumata.

Sellepärast ei ole ülearune avaldada mõningaid näpunäiteid töölistele selles küsimises.

Kõige pealt hoolitsegu kõik töölised selle eest, et neil oleks ettevõtja poolt antud Tööstusliku töö seaduse §§ 48 ja 95 alusel *palgaraamat*.

Meil maksvate seaduste alusel loetakse muuhulgas tööõiguse mõttes tööstuslikuks käitiseks kõik ehitustööd, tänavate ja maanteedehitamise ja paranduse tööd, maaparanduse tööd jne., üldse kõik tööd, mida tehakse palgatud töölistega, arvatud välja põllumajandus ja kaubandus. Selle juures ei ole tähtis käitises töötavate tööliste arv.

Järelilikult kõigil nendel töödel tuleb töölistele anda palgaraamat. Palgaraamatu väljandmisel ei ole tähtsust ajal, mille peale sõlmitud teenistusleping, samuti ei ole tähtsust asjaolul, kas töölised alalised või ajutised (P.A. 117/13).*) Palgaraamatud tulevad anda mu hulgas ka: 1) tükitöölistele; 2) artelli töölistele, kusjuures palgaraamat tuleb anda igale töölisele; 3) alaettevõtjate (podrjätshikute) kauda palgatud töölistele, kusjuures raamatu annab välja *tööde ettevõtja, mitte alaettevõtja*. (P. A. 214/13).

Töölised, kellele ei anta palgaraamatut, pööraku kohe vastava tööinspektori poole, kes võtab ettevõtja vastutusele TTS. § 212 p. 1 põhjal, mille põhjal ettevõtjat karistatakse rahaträhviga.

Palgaraamatusse peab ettevõtja sissekandma kõik väljateenitud tasu ja selle maksma välja kokkulepitud tähtajal, kusjuures määrata aja peale sõlmitud lepingute juures palk tuleb maksta välja hiljemalt iga kahe nädala tagant. Kui aga leping sõlmitud mõnesuguse töötäitmise ajaks, siis kohe pärast tööde lõppu (TTS. § 54).

Kui alaettevõtja ei tasu töölistele palka, tuleb pöörata nõudmisega ettevõtja poole, kes kohustatud tasuma palga ning selle alaettevõtjalt pidama kinni.

Kui töölisele ilma tema oma süüta tähtajaks palka pole maksetud välja, on temal õigus saada TTS. § 55¹ alusel ½% viivituse- raha iga maksuga viivitatud öö-päeva eest.

Tsiviil-kohtupidamise seaduse § 161¹ p. 6 põhjal kuulub palgaraamatu järgi maksmata palk ühes viivitusrahaga sissenõudmisele sunnitäite korras. Ettevõtja on kohustatud välja-teenitud tasu summa palgaraamatusse kohe sissekandma, vaatamata sellele, kas ta kohe tasu väljamaksab. Seda pidagu töölised silmas ja esitagu palgaraamat maksu tähtpäeval ettevõtjale sissekannete tegemiseks. Keeldub ettevõtja seda tegemast, pööratagu tööinspektori poole, kes ettevõtja võtab vastutusele.

*) Vene Vabrikute ja Mäetööstuse Peaameti seletus nr. 117 — 1913. a.

Kui palgaraamat korralikult peetud, töötasu aga siiski maksmata, pööratagu nõudega kohtusse palga ja viivitusraha väljamõistmiseks sunnitäite korras.

Kui nõudesumma alla 1.000 kr., tuleb pöörata rahukohtuniku poole ettevõtja elukoha järgi, kui üle 1.000 kr., siis rahukogu alalise liikme poole.

Nõude palve vorm on umbes järgmine:

..... jaoskonna Rahukohtunikule.

Nõudja
(töölise nimi ja perekonna nimi),

kelle elukoht

kostjaga
(ettevõtja nimi ja perekonna nimi),

kelle asukoht

SUNNITÄITE ASJUS.

Nõude-palve.

Nõude hind kr. . . . senti.

(Siin tuleb märkida saamata tasu ja viivitusraha üldsumma kuni nõude esitamise päevani).

Nagu nähtub juurelisatud kostja poolt väljaantud palgaraamatust Nr. . . . , on minul kostjalt saada töötasu aja eest kuni kr. . . . senti.

TTS. § 55¹ kohaselt on kostja kohustatud maksma maksmata töötasu pealt viivitusraha ½% ööpäeva eest alates tasumaksmise tähtpäevast kuni väljamaksmise päevani, mis teeb välja kuni tänase päevani:

..... Kr. . . . s. . . . pealt . . . kr. . . s.
..... Kr. . . . s. . . . pealt . . . kr. . . s.
Kokku Kr. . . . s. . .

Sellega on mul kostjalt üldse saada . . . kr. . . . s.

Tsiviilkohtupidamise seaduse § 161¹ p. 6 põhjal kuulub ülaltähendatud summa sissenõudmisele sunnitäite korras.

Palun Rahukohtunikku:

1) kostjalt minu kasuks sissenõuda saamata tööpalk ja viivitusraha . . . kr. . . s.;

2) kostjalt sissenõuda saamata töötasu kr. . . . s. pealt viivitusraha ½% ööpäeva eest alates tänasest päevast kuni maksmise päevani;

3) panna kostja peale kõik kohtu ja asjaajamise kulud;

4) palgaraamat ühes kohtuotsusega mulle välja anda.

Lisa: Palgaraamat ühes ära kirjaga.

(kuup. ja aasta)

(allkiri).

Nõudepalvele tuleb juure lisada palgaraamat ära kirjaga. Ära kirjale kirjutab nõudja ise alla järgmiselt:

Ära kirji õige.

(allkiri).

Kohtulõivu tuleb maksta 1½% nõude-
summast ja ja 50 senti kantseleimaksu.

Kui tööline ei saa maksta kohtulõivu, tu-
leb tal muretseda vaesuse õiguse saamiseks
kohalikult politseilt või vallavalitsuselt tunnista-
tus, mis tuleb juure lisada nõudepalvele ning
nõudepalvet täiendada p. 5-ga:

5) anda mulle käesoleva asjas vaesuse
õigus.

Saanud Rahukohtunikult tagasi palgaraa-
matu ühes sunnitäite otsusega, tuleb pöörata
vastava kohtupristavi või politsei poole, mis
tähendatud kohtuotsuses, palwega saamata
suumad sisse nõuda.

Palve tekst on järgmine:

Kohtupristavile.

politsei konstaablile.

Nõudja

elukoht

Kostjaga

kelle asukoht

täite asjus.

Palve.

Esitades süinjuures palgaraamatu ühes
... jšk. Rahukohtuniku sunnitäite otsusega,
palun otsuses tähendatud summa kostjalt
sissenõuda. Ühes sellega sissenõuda kostjalt
¼% viivitusraha saamata palga summa pealt
alates nõude esitamise päevast kuni maksmise
päevani ja täitekulud.

Nõudmine selles asjus palun pöörata kostja
(vallasvara peale, mis asub
tasu peale, mis temal saada
kes elab jne., üldse siin tuleb
märkida, mil teel kostjalt tasu kätte saab).

Saadud raha palun mulle välja maksta.

Lisa: palgaraamat ühes sunnitäite otsusega
ja ärakirjad.

(kuup., aasta)

(allkiri).

Ka selle palve juure tuleb lisada ärakiri
palgaraamatust ja kohtu otsusest.

Kui kostja vastu on esitatud rohkem nõud-
misi ja kui vallasvara müügist ei jätku kõigi
nõudmiste rahuldamiseks, siis sünnib Ts. Kp.
S. § 1215-a korras sissenõutud summa jaota-
mine järgmiselt: kõige pealt tasutakse sisse-
nõudmise kulud, siis 1) nõudmised, mille
kindlustuseks panditud müüüd vallasvara;
2) tööliste ja teenijate palganõudmised, kelle
palgasumma kuus ei ületa 60 kr., kuid mitte
rohkem kui 180 kr. igal üksikul isikul. Üle-
jääk jaotatakse teiste kreditoride vahel pro-
portionaalselt saadaolevatele summadele.

Ei ole palgaraamatut aga töölistele antud,
ehk seda pole korralikult peetud, tuleb pöö-
rata kohtu poole nõudmisega harilikus nõude
korras, kusjuures nõude alus tuleb teha tõeks
teiste tõendustega (tunnistajad jne.) ning
paluda otsust pöörata eeltäitmisele. Saadud
täitelehed tuleb esitada kohtupristavile või
politseile sissenõudmiseks.

Klassivõitluse tekkimine.

„Kõigi rahvaklasside leplik koostöö“ — see
mõte on tunginud kodanlise ajakirjanduse
kaudu isegi mõnede tööliste juurde. Kas ei
ole kogu klassivõitlus üksikute inimeste hässi-
tuse vili? Kas ei oleks parem ja ilusam hoopis
ilma klassivõitlusetu? Need küsimused ei
tee rahutuks küll niipalju töös ja võitluses
kogenud vanu kui veel kogunemata noori.
Need küsimused on aga asetatud kodanluse
poolt meelega mõtlema ja otsiva tööliste ette,
tagamõttega, mida ei ole raske läbi näha.

Klassivõitluse põhjused aga on hoopis sü-
gavamal kui üksikute inimeste hässituses või
võitlusetahtes. Töölisklassi elu tervena on
selline, et töölisest kujuneb võitleja. Mitte
üksiku inimese tuju ega tahe vaid ühiskondlikud
vahekorrad on kujundanud klassivõitluse.

„Kogu senise ühiskonna ajalugu on klassi-
võitluse ajalugu“, ütles Karl Marx juba 1848.
aastal „Kommunistlikus manifestis“, nõnda
siis ajal, kui töölisklassi võitlus praegusel kujul
oli alles alguses. Hilisemas märkmes
Marx'i kaastööline Friedrich Engels piirab
seda mõtet nii, et klassivõitlus on olemas sel-
lest ajast peale, kui inimesed enam polnud
majanduslikult üheõiguslikud, vaid kui üks
hakkas teist kurnama. Ainult see teadmine,
et minu töövil ei lähe mitte minule enesele,

ka mitte kogu ühiskonna heaolu loomiseks,
vaid et sellest tunduv, tihti suurem osa läheb
sellele, kes on saanud varanduste, nimelt val-
mistusvahendite (maa, töökoda) omanikuks,
kes aga ise ei loo, see tunne kasvatab igaihes
kibeduse, kasvatab ühtlasi ka tahte teise ma-
janduslikku ülevõimu enese üle lõpetada, hili-
semal arenguastmel: **vabastada ennast koos
teistega**. Viimane, enese ja omataoliste huvi-
de kaitsmine koos, on juba uusaegse tööli-
sklassi siht, tekkimud kogemustest, et üksikult
tööline ei suuda ennast vabastada. Oleme või-
nud märgata klassivõitluse arengut eriti talu-
poegade juures, kuna Eestis talupoegade
ihte osa vabastusvõitlused kestsid kõige hili-
sema ajani. Talupoeg pidi tegema mõisnikule
tegu. Miks? Et maa oli mõisniku oma? Aga
mis õigusega maa oli mõisniku oma, mitte
aga talupoja oma, kes seda haris? See küsi-
mus tekkis ikka ja ikka uuesti. Nii on ikka
olnud, ütles vanarahvas. Rikkus ja vaesus on
jumalast, õpetati kirikus. Aga sellest hooli-
mata, et talupoegadel puudus lootus saada va-
baks mõisnikkude võimu alt, puhkes kordkord-
ralt **mässusid**. Rida vastuhakkamisi Eesti
teoorjuse lõpus, esijoones Mahtra sõda, ise-
loomustab talupoegade võitlust mõisniku vastu.
Kogemused näitasid küll, et talupoegade

vastuhakkamised suruti alati maha, veel enam, kõige paremini võis korraldada oma isiklikku elu see, kes loobus igasugusest võitlusest ja palkus koguni mõisale oma abi oma tööselt-meeste allasurumiseks, kuid kibedad elutingimused kasvatasid ikka rahulolematust, mida vahetevahel ükski võim ei suutnud hoida puhkemast.

Põhimõtteliselt sama lugu oli ka töölistega noore kapitalismi ajal. Töölised ei unistanudki sellest, et nad võiksid ise valitseda töökodade üle, kuid rahulolematuse paisus ajuti nii suureks, et see puhkes mässuks, mis suruti armutult maha, — kuid ühele mässule järgnes siiski teine.

Need võitlused, eriti 19. sajandi esimesel poolel, olid sihita seepoolest, et neis avaldus ainult meeleheide, ainult raskuse ja kurnamise tunne, kuid puudusid lootused võiduks, nagu puudus teadlik klassivõitluse kava mässude ja rahutuste vaheajal, jah, isegi mässudes enestes.

Puudus kindlate sihtidega tööliikumine.

Alles sedamööda, kui arenes kapitalistlik majandussüsteem, see arendas ka töölisi võitlema oma päevahuvide eest kui ka kargemate sihtide eest. Kapitalistliku majandussüsteemi tundmaõppimise najal tekkis ka töölisklassi arusaamine ühiskondlikkudest vahekordadest, eeskätt Karl Marx'i ja Friedrich Engels'i loodud õpetusega, nusaegse sotsialismiga, selgus töölisklassile, kuidas ühiskond areneb paratamatult edasi, töölisklassi seas tekkivale alateadlikule vabastuspüüdele ja võitlusetahtele ning ühiskondliku arengu seaduste tundmaõppimisele ühtaegu rajanes nüüd, läinud sajandi keskkoolest alates, pikaajaline süstemaatiline kindlate sihtidega töölisklassi võitlus.

Esiolgu oma sihtides olid teadlikud ainult

üksikud töölised. Uue võitlussüsteemi loojad ei võimud olla ise töölised — töö oli liig kurnav selleks, et jätta töölistele vaba aega laialatuslikumaks mõttetööks. Õpetuse loojad olid eranditult haritlased, kes olid andunud töölisklassi teenistusse ja kellele oli endale selgunud ühiskonna loomulik areng ning kes olid jõudnud teadmusele, et töölisklass omal teadliku võitlusega võib ühiskonna selle arengus edasi. Alles hiljem sellest õpetusest sai osa suurem hulk töölisi, kes siis liitus oma organisatsioonidesse. Mõnikümmed aastat töölise võitluse on arenenud töölise enesearenduse ja organiseerimise soodustamiseks, mõnekümne aasta kastes on tunginud sügavale teadvus, et ainult ühinenud jõududega töölisklass suudab võita nii väikestes kui surtes võitlustes.

Sihitust mässust, mille ainsaks tulemuseks võis olla kaotus, töölisklassi võitlus arenes lühikese ajaga liikumiseks, mille sihtiks on sootuks uue ühiskondliku korra ehitamine ja mis juba igapäevases elus võib anda suuri tulemusi. Meeleheitelikkumisest on arenenud kindel organisatsioon, mis toimib alaliselt. Oleme jõudnud aega, millal kõigi maade töölised on koondunud alatistesse tugevaise organisatsioonesse, mille ülesanded omavahel on jaotatud. Vaadeldes sellepärast edaspidi, millised on praeguse klassivõitluse vormid ja mis kuulub iga üksik tööline võtab osa võitlusest oma sihtide eest.

Nigol Andresen.

Sellele ainele soovivat kirjandust:

Zeth Höglund: Sotsialismi ajalugu peajoonetes. Hind 60 s.

Max Adler: Marksism — proletaarlik eluõpetus. Hind 25 s.

Kommunistlik manifest. Hind 35 s.

Nõukogude Liidu ülesehitustöö ja Euroopa töölisklass.

Erik Tuiman

Tänapäeva Venemaa on paljudele meist täielikuks mõistatuseks. Kui ühed on vaimustatud sealsest hiigla ülesehitustööst, teised jälle ei jõua küllalt kiruda seda põrgut, nälja, viletsuse ja tagakiusamise maad. Tõsioludele vastavat ülevaadet saada on väga raske, see on aga hädapärast vajaline.

Kõigepealt peame pidama meeles, et Nõukogude-Venes ei teostata praegu sotsialismi, vaid puhtal kujul riigikapitalismi, samuti ei saa olla kõnet terve proletariaadi diktatuurist, kuna võimu juures ei ole isegi kommunistlik partei, kõnelemata tervest töölisklassist, vaid partei juhtiv vähemik, kes küll enamus on endised töölised, nüüd aga juba lahkunud produktsiooniprotsessist.

Nõukogude viisaastak (viiteaasta majandusplaan) pole muud kui Venemaa tööstuse kiire ülesehitamiskava — mahajäänud põllunduse maa industrialiseerimine. Praegu teoksil oleva esimese viisaastaku jooksul (majandus-

aastaiks 1928/29 kuni 1932/33) peab kava järgi ehitatama üles kõigepealt produktsiooni vahendite tööstus — masinad masinate valmistamiseks. Tarbeaineid valmistatakse minimaalsel määral, mille tõttu ka suur tarbainete puudus. Kava teostamisel tehakse iga aasta parandusi, eelmise aasta andmete põhjal — n. n. „kontrollarvud“. Kui esimese plaaniaasta möödumisel pea kõigil aladel ületati kavas eeldatud arvud, algatati loosung: viisaastak nelja aastaga, mille kohaselt koostati ka teise aasta kava. Teine aasta tõi aga pettumuse, saavutati küll suurelt osalt eialgse kava nõuded, jäidi aga tugevasti maha uuest aastakavast. Teisest küljest see liigne kiirustamine tõi üldse segadusi tervesse majandusplaani, kuna igalpool püüti saavutada võimalikult rohkem, mille all kannatas kava kohane kõigi majandusalade ühtlane areng. Toormaterjali kohale muretsemine muutus veelgi korratumaks, mis tõi seisakuid vabri-

kuis, ei suudetud mõnd ala varustada tarvilike masinatega. Ei suudetud näiteks kiirelt loodud ühismaapidamisi rahuldada tarvilisel määral traktoritega jne.

Mahajäänud maade industrialiseerimine sünnib harilikult väliskapitali abil. Nõukogude-Venel aga pole küllaldasel määral kasutada välislaenusid. Sellepärast majandusplaan on koostatud ka endafinantseerimise alusel. Toimub kiire kapitali akumulatsioon (juurdekasv ülesehitamiseks). Hinnavahe „käärid“ on need, mis pigistavad kogu rahvast. Kaubahinna ja tööpalka vahed kasutatakse uuesti tööstuse laiendamiseks. Esimese viisaastaku jooksul peab üldine tööstusse mahutatud kapital tõusma kahekordseks, tootmisvõimevahendite tööstuses aga 2½ kordseks.

Niikuinii madalat reaalpalka vähendavad veel sisemised laenuid, mida on võimalik saada peamiselt surve abil. Samuti kasutatakse ka eraettevõtete maksusid uuteks riiklikeks investeerimisteks. Need aga kaotavad järjekindlalt oma tähenduse, kuna eramajanduse osa riikliku sektori arvel väheneb. Osa kapitalist peab koguma kokkuhoiust ja tööviljakuse ning tööntensivsuse tõstmisest, mis oskustöölise ja asjatundjate vähesuse tõttu on madalam kui Lääne-Euroopas. Küll on kavas eeldatud tööviljakuse tõusuga ka palkade tõstmine juba esimese viie aasta kestes, kuigi vähemal määral.

Nii Vene industrialiseerimist toimitakse kõigi abinudega „halastuseta elavale inimpõlvele“, nagu ütlev Fr. Adler. Sama maksab ka põllumajanduse kohta. Ei ole ühismajapidamiste loomine mingi katse püüda teostada väikesi sotsialistlikke üksusi maal, see teenib täiel määral tööstuse ülesehitamise kava. Pärast revolutsiooni suurmaapidamiste jaotamise järel Venemaa oli näljas, olgugi, et põllumajanduse tootmisvõime langes 68% -ni ennesõjaajast ja juba 1925/26. aastal saavutati ennesõjaajast tase, kuna tööstuses tootmisvõime oli kõigest 20% ja ennesõjane tase saavutati alles 1926/27. aastal. Mitte tootmisvõime langus ei põhjustanud vilja puudust, vaid see, et väiketalundid ei produtseerinud turu tarvis. Enne maailmasõda suurmaapidamised ja suurtalundid, kelle osa üldtootmisvõimes oli 33%, rahuldasiid turu nõuded (linnad ja väljavedu) täiel määral, kuna ¼ viljahulga produtseerijad, keskmised ja väiketalundid, turule midagi ei saatnud.

NEP-i aegjärgul küll anti soodustusi suurtalunikele (kulakud) nagu üldse eratööstusele, need aga ka ei tahtnud vilja valitsusele müüa, ja nende võimu kasvamine muutus hädahooldamiseks valitsusele korrale. Veel 1927. aastal 24 miljonil põllumajandusüksusel oli tarvitada ainult 9 miljonit atra ja 8 miljonit äket, mis oli eeskätt suurtalunike omandus.

Valitsusel oli vaja aga toita nälgivaid linnu ja ka vilja vedada välja, et saada vastu tööstuse ehitamiseks hädavajalikke masinaid. See olukord sundis eratalunike soodustamist lõpetama ja asutama nii riiklike „viljavabrikuid“ — riigimõisaid ja nende kõrvale talupoegade kollektiivmajapidamisi. Neist oli võimalik

enam vilja kätte saada, samal ajal seal ka põlluharimist intensiivsemaks muuta masinate muretsemisega, viljasortide parandamisega teaduslikul alusel, kui ka külvipinna suurendamisega ja kunstväetiste tarvitusele võtuga.

Nagu kõik jõud ja alad, nii esijoones väliskaubandus, teenib tööstuse ülesehitamise kava. Ainult väliskaubanduse riikliku monopoli abil on võimalik kava kohaselt korraldada sissevedu kui ka väljavedu teha üldse võimalikuks. Ükski kaitsetoll ei suudaks siin oma ülesannet täita. Sisseveost viisaastaku jooksul 84,9% peab langema tootmisvõimevahendite ja osalt ka toorainete peale, kuna enne sõda see oli ainult 53,6%, tol ajal industrialiseerimine toimus suurte väliskrediitide abil. Nüüd aga Vene peab kõige eest suuremalt jaolt kohe maksma. Väljavedu toimub sellepärast praegu ainult hädasunnil. Olgugi, et omal nii viljast kui ka valmissaadusist puudus, Vene peab neid eksporteerima ja turu leidmiseks veel odava hinaga, et aga saada vastu masinaid. Kava järgi viie aasta jooksul väljavedu peab tõusma 125% võrra, sest sellega peab maksama ka välisesinduste kulud ja välismaade tehniliste asjatundjate palgad.

Praegune hiigla majanduskriis ei jäta ka oma mõju avaldamata Nõukogude Venele. Kuigi pole erilist tööpudust, vaid vastupidi oskustöölise puudus, kuigi Venel on vaja kauba vastu, ei tunusta kapitalistlik maailm sellist seadust: toorainete ja viljahinnad, mida Vene välja veab, on palju enam langenud kui nende artiklite hinnad, mida tal vaja sisse vedada. Vahe ulatab 20%, mille võrra Vene enda väljavedu peaks tõstma, et kava järgi teostada masinate sissevedu. Siin peitubki suur tundmatus vene majanduselus, mis ühegi kava järgi ei paendu ja alati üllatusi ning uusi raskusi valmistab ning ka Vene sisemise majandusplaani teostamises segadusi tekitab.

Just kapitalistliku maailma majanduskriis raskendab muidugi juba suuri ohvreid nõudvat majandusplaani teostamist. Just ajal, mil kava kohaselt peaks muutuma elu kergemaks, majanduskriis toob esile uusi raskusi, nagu suurem vajadus töö järgi ja ainete puudus. Püütakse iga hinna eest enam produtseerida, et veidigi tasandada väliskaubanduses tekkinud auke, samal ajal viiakse läbi ka koondamisi välisesindusis jne.

Plaanimajanduse algus Nõukogude Venes on igatahes seotud hiigla raskustega. Esimesele viisaastakule aga peab veel järgnema kaks või kolm sellist, et tõsta tööstus Ameerika tasemele. Juba järgmisel perioodil peaks seal elu ka muutuma kergemaks, kui suudetakse pöörata enam tähelepanu tarbeainete tootmisele. Kui juba suudetakse rahuldada tarvilisel määral tarbeainetega töölisi, samuti ka talupoegi, viimasedki saavad tuua oma saadusi suuremal hulgal turule. Seega kaob ka majanduse arenedes sisemine tarve terroriks. Kultuuri väärtusi maitsev talupoeg ja tööline ei suuda enam leppida vaimse survega. Sellele vastavalt terror järkjärgult peab vähenema ja aset andma juba palju suurema arvulisele, kui ka suurema teadusega töölisklassi sisemisele demokraatialle.

Lääne-Euroopa töölisklassi liikumine nii Sotsialistlik Töölis-Internatsionaal, kui Rahvusvaheline Ametiühingute Liit on alati olnud valvel Vene revolutsiooni kaitsel. Just sotsialistlik tööliskond oli see, kes Vene kodusõja päevil takistas kapitalistlike riikide suuremalatusliku interventsiooni. Vene veel praegugi

kestva revolutsiooni kaitse kindlasti oleks olnud palju mõjuvam, kui Kommunistlik Internatsionaal oma töölisklassi liikumise lõhestamispuuetega ja vene mahajäänud olude seadmisega iga maa revolutsiooni eeskujuks poleks nõrgendanud Lääne-Euroopa töölisklassi, tuues omavahelise võitluse töölisklassi.

XVI rahvusvaheline töökonverents.

Järjekorraline rahvusvaheline töökonverents peeti käesoleval aastal Genfis 12.—30. aprillini. Esindatud oli 49 riiki, kokku — 336 osavõtjaga.

Konverentsi päevakord sisaldas 4 peapunkti:

1. Tasuliste töövahetalitusbüroode kaotamine.
2. Invaliidsuse, vanaduse, leskede ja vaeslaste kindlustamine.
3. Mittetööstuslikel aladel töötavate laste vanaduse alammäära normeerimine.
4. Sadamatöölise õnnetusjuhtumite vältimise konventsiooni osaline revideerimine.

Neist kaks esimest punkti olid konverentsi päevakorras n. n. esimesel lugemisel, s. t. neid ei otsustatud lõplikult, vaid koostati rida põhimõttelisi küsimusi valitsustele. Saadud vastuste alusel Töövüroo koostab konventsiooni kava ning esitab selle siis lõplikult vastuvõtmiseks järgmisele konverentsile.

Kaks viimast päevakorra punkti andsid lõplikul kujul kaks uut konventsiooni. Õieti andis uue konventsiooni vaid kolmas päevakorra punkt, kuna neljanda küsimuse kohta oli konventsioon juba varem olemas ning seda olemasolevat ainult revideeriti — uuendati, millest pikemalt alamal.

Peatumata konverentsi rakenduse harilikul käigul (juhatuse valimine, komisjonide moodustamine jne.), vaatlame kohe töötulemusi.

TASULISTE TÖÖVAHETALITUS-BÜROODE KAOTAMINE.

Toetudes Versailles rahulepingu XIII peatükis väljendatud põhimõttele on rahvusvaheline töövüroo järjekindlalt pööranud tähelepanu töö vahetalituse otstarbekohasele ning tasuta korraldamisele. Juba esimesel rahvus-töökonverentsil 1919. a. Washingtonis võeti vastu rekomendatsioon, milles soovitati Rahvasteliidu liigetele „kõrvaldada töövahetalituskontorid, mis töötavad äärisel alusel tasuta eest.“

Teisel konverentsil 1920. a. Genuas, mis tegeles eranditult meremeeste tööküsimustega, mindi veelgi kaugemale ning võeti vastu konventsioon, mis kohustab riike ellukutsuma poolametlikke tasuta töövõrsid meremeestele töömuretsemiseks.

Kuna aga Washingtoni rekomendatsioon ei andnud küllaldaselt tulemusi, ning mitmel maal tegutsesid puhtäriselised töövahetalitused edasi, siis otsustati küsimus uuesti konverentsi päeva-

korrale tuua ning juba konventsiooniga nende likvideerimist läbiviia.

Nagu öeldud — vastav komisjon koostas rea küsimusi valitsustele kavatsitava konventsiooni ulatuse kohta ning 88 häällega poolt, vastuhäälteta, konverents otsustas selle küsimuse paigutada 1933. a. konverentsi päevakorrale lõplikult vastuvõtmiseks.

INVALIIDSUSE, VANADUSE, VAESLASTE JA LESKEDE KINDLUSTAMINE.

Ka see, töölisklassile väga oluline küsimus, oli konverentsi päevakorral esmakordselt, s. t. töötati jällegi välja rida põhimõttelisi küsimusi, kuna lõplikult otsustatakse vast teisel lugemisel. Selle küsimuse arutamisel vastavas komisjonis esines Praha rahvusvahelise agrarbüroo (roheline internatsionaal) esindaja, kes väitis, et rahvusvaheline põllumeeste koondis pooldab invaliidsuse, vanaduse jne. sundkindlustamist. Palju rohkem — ta protesteeris kuulduste vastu, et kavatsetat konventsioon ei haara põllutöölisi, sest olevat „lubamata asetada põllutöölisi tööstustöölistega võrreldes halvemasse olukorda.“

Edasi nõudis ta, et nende riikide vastu, kes keelduvad vastavat konventsiooni ratifitseerimast, tuleb tarvitada rahvusvaheliselt mõjuvaid vahendeid, andes ratifitseerinud riikidele paremusi maailma turul „enamsoodustamise klausli“ või soodsamate tariifide näol.

Samal seisukohal asus ka rahvusvahelise agrikultuuri komisjoni (Commission internationale d'agriculture) esindaja.

Need seisukohad erinevad põhjalikult meie agrarlaste seisukohtadest.

Komisjon suures enamuses tunnustas sundkindlustamise põhimõtte ning sellele põhimõttele rajatult koostati küsimused, mis saadetakse valitsustele vastamiseks.

Sundkindlustamise põhimõtet kaitses tähendas komisjoni aruandja saksa valitsuse esindaja Dr. Grieser: „Töölised, kes invaliidsuse või vanaduse tõttu ei suuda enam töötada, on õigustatud ühiskonnalt saama paremat kindlustust kui seda võimaldab hooletakane. See on peaaegu iganes igal ühiskonnal, mis toetub sotsiaalsele õiglusele.“

Nende seisukohtadega konverents ühines ning 108 häällega 20 vastu (India valitsuse esindajad) otsustati see küsimus võtta 1933. a. konverentsi päevakorrale 2. lugemisel.

(Järgneb.)

Ametiühinguline liikumine Hispaanias.

Hispaania on maaalalt suurem kui Saksamaa, kuid omab kõigest 23,7 miljoni elanikku. Tööstavast rühvast rõhuv enamik asub maal. Tööstuses on 1,5 miljoni töölisi. Olgugi et loodusvarade poolest on eeldusi võimsa tööstuse jaoks, on Hispaania tööstus veel noor ja suurtööstusmaadega võrreldes nõrk. Tekstiilitööstuses on 300.000 töölisi, ehituse tööstuses 174.000, metallitööstuses 139.000, puutööstuses 77.000, keemiatööstuses 33.000 ja keraamikatööstuses 20.000 töölisi. Hispaania tööstus hakkas jõudsamalt arenema ilmasõja päevil. Tööpuudus on praegu väga terav. Puudulikult korraldatud statistika näitab, et 1932. aasta märtsi kuul oli Hispaanias 600.000 kuni 700.000 töötut.

Ametiühingulise liikumise algeid leiame Hispaaniast juba läinud sajandi keskpaigast. Tööstuslinn Barcelona on ametiühingulise liikumise sinnipäigaks. Algusest peale tungis Hispaania ametiühingulisse liikumisse anarhistlik-sündikalistlik vool. Hispaania on veel tänapäevalgi selle voolu tugevaks kantsiks. Sündikalistliku voolu mõjustuses olevates ametiühingute liikmete arvu loetakse praegu umbes 1 miljoni peale. Sündikalistide poolehoidjaks on peamiselt Andalusia maatoilised ja Barcelona töölised. Teistes paikades on nende poolehoid väiksem.

Anarhistlik-sündikalistliku voolu edu on tingitud Hispaania erilisest olundist. Kaugest minevikust alates on olnud Hispaania kultuuriliselt vähearenenud töötav rahvas toore diktatuuri võimu all. Rügivõimu vägivald on tekitanud töötava rahva keskel toorest vihu igasuguste riiklikkude institutsioonide vastu. Toores viha on virgutanud tööliskonda igasugustele metsikutele tegudele. Oma aktiivse teostades sündikalistid ei võta arvesse olukorra nõudeid, ei vali abinõusid, vaid on valmis igasuguste võtete peale, et aga juhtida olevale elukorraldusele järske purustavaid hoope. Nende tegevuses ja organisatsioonilises töös puudub igasugune ettenägelikkus ja plaanikindlus.

Tooreste võtetega ei võitle nad mitte ainult võimutseva kodanluse vastu, vaid demagoogiat ja purustavaid hoope juhivad nad ka vabaametiühingute vastu. Madridis on langenud sündikalistlike terroriste ohvriks kaks müüritöölise ametiühingu sekretäri. Hispaania töölislükumisele on olnud suureks

kaotuseks, et sündikalistide tegevuse läbi on kaduma läinud palju tööliskonna revolutsioonilist jõudu.

Hispaania vabaametiühinguliseks keskorganisatsiooniks on Union General de Trabajadores, mis on liitunud Rahvusvahelise Ametiühingute Liiduga. See ametiühingute liit asutati 1888. a. kuulsa sotsialistliku tegelase Pablo Iglesias'e poolt. Selle mehe pilt on praegu vabariikliku Hispaania postmarkidel. Ametiühingute liidu mõju on suurendanud see asiolu, et on olnud tihedas koostöös sotsialistliku parteiga. Tegevuse kestvusel on liidu tegelased olnud diktatuuriliste valitsuste tagaküüstavad. Primo de Rivera valitsuse ajal vangistati liidu sekretär Largo Cabarello, kes vabanes vanglast alles peale riigipööret.

Liidul oli 1888. a. 3.355 liiget. Primo de Rivera diktatuuri ajal 208.000 ja käesoleva aasta algul 950.000 liiget. Praegu ulatub liikmete arv üle miljoni. Liikmete arvu poolest on Hispaania Ametiühingute Liit Rahvusvahelises Ametiühingute Liidus kolmandal kohal.

Selline hügla kiire liikmete arvu tõus on toonud liidule teatud organisatsioonilisi raskusi, millest aga loodetakse üle saada. Praegu on kõigis instantsides käsil organisatsiooniliste probleemide praktiline lahendamine. Suureks raskuseks ametiühingulisele liikumisele on tööliste madal hariduslik tase. Liikmeskonnas on palju kirjaoskamatuid.

Peale 1931. a. aprilli riigipööret on olnud ametiühingutel suur mõju vabariikliku Hispaania poliitika peale.

Tööminister Cabarello asus algusest peale teostama sotsiaalpoliitika alal ametiühingute nõudeid. Pandi maksma 8-tunnine tööpäeva seadus konventsiooni alusel, 1. mai kuulutati rahvuspühaks, pandi maksma sunduslik emade kindlustus, seati sisse töökohtud, töölistele on kindlustatud lütmise vabadus, korraldati töövahetajate süsteem, on laiendatud haiguse ja õnnetuse vastu kindlustusi. Töölistele ja ametnikkudele on kindlustatud seaduslik puhkeaeag, käitistes on maksma pandud tööliste kaasaraäkimise õigus käitise juhtimisel.

Ametiühingute seisukohti on läbi viidud vabariigi põhiseaduses.

Loomulikult tuleb ametiühingutel jätkata tegevust töölisklassi eest, mis on seotud raske võitlusega.

Austria ametiühingute tööst.

Visa võitlus töölisklassi eest.

Austria ametiühingutel on tegemist samade üldiste raskustega, mis on olemas teisteski maades. Ettevõtjate ühisfront kodanliste poliitiliste parteide toetusel püüab purustada ametiühingute poolt kättevõidetud majanduslikke, sotsiaalpoliitilisi, õiguslikke ja kultuurilisi positsioone. Sellel alal tehakse tööliskonnale üks pealetung teise järele. Teiseks, tööliste

sissetulekute vähenemise tõttu tuleb ametiühingutel teha suuri pingutusi oma majapidamise alal. Kolmandaks, töötle töövõimaluste nõudmine muutub päev-päevalt raskemaks. Ametiühingute sotsiaalpoliitilised ja majanduslikud nõudmised leiavad valitseva kodanluse poolt teravat, kuid põhjendamatu vastuolu.

Ametiühingute toetuskassade süsteem on asutatud normaalsete aegade arvestusel. Praegune suur tööpuudus aga asetab ametiühingute toetuskassade peale suuremaid kohustusi kui kunagi varem. Ametiühingute ja nende toetuskassade sissetulekud aga vähenevad, sest töölolevate liikmete arv jääb kord korralt vähemaks. Et toetuskassade süsteemi kokku ei variseks, on tulnud teha toetuskassade kodukordades muudatusi vastavalt olukorra muudatustele.

Toetuskassade ümberkorraldamine ja ametiühingute löögijõu alalhoidmine on nõudnud liikmeskonnalt suurt ohvrimeelt ja arusaamist. Austria võitlustes karastatud ametiühingute liikmed on truuks jäänud oma organisatsioonidele raskuste peale vaatamata.

Kasvav majanduslik kriis on suurendanud ettevõtjate pealetungitahet ametiühingute vastu. On tehtud korduvalt katseid kollektiivlepingute lõpetamiseks, palkade ja tööolude halvendamiseks. Ametiühingud on ettevõtjate pealetungile visalt ja tagajärjekalt vastu pannud. Lisaks kollektiivlepingute vastu peetavale võitlusele, ettevõtjad püüavad riigivõimu kaasabil läbi viia sotsiaalpoliitiliste saavutiste kärpimisi. Seda tehakse löökhüüde all: majandus tuleb vabastada sotsiaalpoliitika koormatusest. See löökhüüe on muutunud ettevõtjate ja kodanluse keskel rahvusvaheliseks. Austria töölistkonna ametiühingulised ja poliitilised jõud on küllalt tugevad selleks, et tagasi lüüa sotsiaalne reaktsioon. Austria töölistkond ei lase kärpida raskes võitluses kättevõidetud õigusi ja positsioone sotsiaalpoliitika alal, juttu võib vaid olla seniste saavutiste laiendamisest. Sotsiaalkindlustuse ja tööõigusliku süsteemi alalhoidmist ning selle edasi arendamist. Kui see programm teostuks, siis oleks alus pandud riiklikule kapitalismile, mille juhtimisel jäme ots ei oleks saagihimu-

liste ettevõtjate käes, vaid majandamisel arvestataks laiade hulkade tarvidustega.

Austria ametiühingutel koos sotsialistliku parteiga on tulnud lüüa suuri lahinguid tööpuuduse vastu kindlustamise kärpimise vastu. Austria parempoolne valitsus tahtis toimida siin samuti, nagu seda tegid Saksa tagurilised valitsused sotsiaalkindlustusega. Seni ei ole aga Austria tagurilistel see korda läinud.

On nõutud mitmekohapidamise keeldu kõigil tööaladel. Valitsus on seda teostama asunud aga hoopis teisel kujul, kui seda nõudsid ametiühingud. Seepärast võitlus selle nõudmise teostamise eest jätkub.

Ametiühingud on nõudnud 40-tunnise töönädala maksmapanekut. Selle nõude vastu on asunud ettevõtjad koos tagurilise valitsusega. Ametiühingute põhjenduste vastu ei osata midagi ette tuua, kuid jonnaka kangekaelsusega aetakse vana ära kulunud joru edasi.

Selleks et olevald töövõiamlusi õiglasemalt ära jaotada, on ametiühingud koos töölistkonnaga välja töötanud ettepaneku töövahetatuse sunduslikuks muutmiseks. Vabadele töökohtadele käitised võiksid töölisti võtta ainult tööhõrside kaudu ja käitised oleksid kohustatud vabad töökohad andma tööhõrside kasutusse. See ettepanek on sotsialistliku partei poolt esitatud parlamendile. Selle ettepaneku vastu asjatundjad kodanluse keskel ei vaidle, kuid sellegi peale vaatamata ei taha valitsus asuda selle seaduse vastuvõtmisele.

Nagu sellest lühikesest ülevaatest selgub, tuleb Austria ametiühingutel võitlust pidada suurte raskustega, et läbi suruda töölistklassi huvides otsustavaid algatusi. Aga Austria ametiühingute karastatud organisatsioonilised jõud ei ole seni raugenud oma nõudmistele läbi surumiseks. Koos töölistkonnaga järgneb aktsioon aktsioonile, et tulla välja võitjana.

Võidetud streik — tõukeks organiseerimisele.

Potsepad näitasid eeskujut.

Kuna meil viimasel ajal üks palgaalanduslaine järgneb teisele, siis töölised ja isegi mõned töölistnõukogu liikmed on nii apaatseteks muutunud, et koosolekutel aruannetega esinedes öeldakse, „erilist uudist pole, ainult palku kärbiti 25%“. Kõik töölised pole aga niivõrd passiivsed, mida näeme äsja lõppenud Tallinna potseppade palgavõitlusest, mis polnud küll pealetungi streik, vaid kaitsestreik, kuid siiski näitas, et vaatamata praegusele raskele majanduslikule olukorrale suudetakse ametiühingusse organiseerituna oma olukorra parandamiseks astuda aktiivselt samme.

E. Savitöölised Ühing kutsuti ellu alles möödunud aasta kevadel ja juba paari kuulise tegutsemise järele viis läbi lühikese, hoogsa võiduga lõppeva streigi ning käesolevalgi suve algul ei saadud teisiti, kui oldi eneste palkade kaitseks sunnitud astuma välja kaitsestreigiga, sest tööandjad asusid eelmise aasta kokkuleppe kindlaksmääratud palku vähendama.

Ametiühing võitis streigi nagu möödunud aastalgi, kuigi streik kujunes veidi pikemaks, siiski sunniti tööandjad andma järele. Üldiselt jäid tingimused enam-vähem sarnaseks eelmise aasta omadele.

Ametiühingulises liikumises tuleb kasutada tööliste võiduga lõppenud streiki alati hea agitatsiooni vahendina, sest see annab hoogu ja julgust ametiühingu liigetele tulevasteks võitlusteks, ühtlasi annab aga tõenduse ametiühingu jõust ja liitumise vajadusest. Kõiki võidetud streigi positiivseid külgi tuleb kasutada ära selleks, et ametiühingu ridu veelgi tihendada ja kindlustada uute liigetega. Tuleb katsuda tõmmata ametiühingusse võimalikult kõik vastava kutseala töölised, sest peatagu meeles, et möödunud palgavõitlus oleks lõppenud veelgi soodsamalt, kui ametiühingu jõud oleks olnud suurem.

Eestis on mõnigi kutseala, mille töölised

ametiühingusse organiseerituna võiksid talitada potseppade eeskujul, kuid organiseerimatus ja killumeneim on suureks takistuseks. Võidetud sreiki ei tohi vaikida maha, vaid iga

töölise teadvus peab imbuma läbi aktiivsest võitlustahetst, saades energiat äsjasest võidust ja teiste kutselade töölised peaksid võtma sellest omale eeskujut.

Transporttöölise liidu asutamine nihkub. Põhikiri koostatud.

Teatavasti võeti käesoleva aasta kevadel peetud transporttöölise ühingute esindajate konverentsil vastu otsus kutsuda ellu Eesti Transporttöölise Liit, mille algatus pandi Meremeeste Liidu juhatus kokku kõikide transporttöölise organisatsioonide esindajad 2 korda ühisele nõupidamisele ja põhikirja arutamisele. Liidu asutamine tunnustati tarvilikuks ja põhikiri võeti vastu esitatud kujul mõningate vähema tähtsusega muudatustega, kusjuures pooldati isegi side alal töötavate töölise organisatsioonide liitumist liiduga. Kuna aga transport ja side alade töölised kuuluvad igaüks oma eri rahvusvahelisse kutsesekretariaati siis otsustati pöörduda enne põhikirja registreerimist I. T. F-i juhatuse poole mõningate organisatsioonide küsimuste selgitamiseks.

Eesti Transporttöölise Liit kujuneks kaunis laiaulatuslikuks ja tugevaks ametiühinguliseks organisatsiooniks mis koondaks enesesse raudteelased, meremehed, sadamatöölised, autojuhid ja trammiteenijad, kokku vähemalt 4.000 liikmega, mis moodustaks enesest juba kaunis tugeva jõu. Uus kutseliit kuulub Eestimaa Töölisühingute Keskkliitu ja I. T. F-i, mis on enesest mõistetav, sest kõik liituvad organisatsioonid on juba keskkliidu liikmed

peale Raudteelaste Keskkühingu ja samuti kuuluvad kõik transporttöölise organisatsioonid I. T. F-i, väljaarvatud Tallinna tänavraudteelaste ühing, kuid viimase liitumine I. T. F-iga sünnib arvatavasti juba lähemas tulevikus, sest juhatuses on seda küsimust jaatavalt otsustatud ja järgmisel üldkoosolekul tuleb asi arvatavasti päevakorda.

Transporttöölisi sünnib liituma tihedamalt eriti praegune raske olukord ja suured palgakärpimised. Nii kärbiti navigatsiooni hooaja algul meremeeste palku ja praegu on käsil tunduvad meeskondade kokkutõmbamised. Raudteelasi ja tänavraudteelasi ähvardab lähemas tulevikus üldine palgavähendus, sest riigi ja omavalitsuste teenijate palgavähendus seisab lähemas tulevikus ees kodanlike erakondade pealesurumisel.

Palkade vähendamine riigi- ja omavalitsuste teenijatel ei piirdu ainult eelnimetatutega, vaid päris kindlasti on näha ette, et kui riigi ja omavalitsuste teenijate palku kärbitakse, siis see „laine“ veereb automaatselt edasi erakäitistesse ja tulemuseks on suur üldine palkade kärpimine kõikidel töölistel, mis muidugi ei too mingit lahendust praegusse olukorda, vaid viib meie majanduselu veelgi rohkem ummikusse.

Välismaine ametiühinguline ringvaade.

KOLLEKTIIVLEPINGUID ROOTSIS.

Rootsi autojuhtide organisatsioonid on mitmes linnas sõlminud aasta peale kaunis soodsaid kollektiivlepinguid, mis määravad palgad tööaja, ületundide tasud ja puhkuse kindlaks (näiteks 6 kuulise teenistuse järele 1 nädal puhkust, kusjuures palk muidugi makstakse edasi).

Meiegi autojuhid suudaksid mõne suurema ettevõttega sõlmida kollektiivlepingut (näit. o.-ü. Mootoriga) kui nad organiseeruks tihedalt oma ametiühingu ümber. Igatahes rootsi sidemeeste edu peaks olema eeskujuks meile.

HOLLANDI AMETIÜHINGUTE KONGRESS.

Hollandi ametiühingute liit pidas 20. kuni 23. juunini oma kongressi. Liidu organisatsioonide liikmete arv on tõusnud teravast kriisist hoolimata. 1929. a. saadik on juure tulnud 100.000 liiget. Praegu on liidul üle 300.000 liikme. Kolme aasta jooksul on organisatsioonid maksanud liidule liikmemaksu 19 miljoni guldnat (28½ miljoni E. kr.). Ametiühingute tööpuuduse vastu kindlustamise kasadesse on makstud kolme viimase aasta jooksul 7,6 miljoni guldnat (11 milj. E. kr.). Viie

mase 12 aasta jooksul on ametiühingute kasast igal aastal maksetud streigitotust 1 miljon guldnat (1,5 miljoni E. kr.).

Kongressi elulisemaks küsimuseks oli majanduspoliitilise probleemi arutus. Referent dr. J. Timbergen põhjalikus ettekandes tõi ette, et majanduslik elu tuleb ümber korraldada sotsialistlikuks plaanmajanduseks. Tuleb asuda plaanikindla tootmise ja tootangu jaotamise juure. On tungivalt vajaline, et rahvusvaheline ametiühingute liit ja sotsialistlik töölis-internatsionaal koostaksid rahvusvahelise programmi.

Peale selle kongress oma otsustes kõneleb 40-tunnise tööädala maksmapanekut.

INGLISE ORGANISATSIIONIDE KOOSTÖÖ.

Koostöö suuremate ametiühinguliste üksuste vahel muutub välismaal alaliselt tarvilikumaks. Näiteks briti raudteelaste ja transporttöölise liidud on leppinud kokku koostööks ja üksteise toetamiseks, kusjuures määratakse isegi tegevuspiirid, et üks organisatsioon ei läheks teiselt, talle mitte kuuluvalt alalt liikmeid verbima. Sel alal tuleks Eestiski teha ära mõndagi.

RAUDTEEDE RATSIONALISEERIMINE INDIAS.

Ratsionaliseerimise tõttu on Indias viimase 12 kuu jooksul üle 40.000 raudteelase vallandatud, 4.000 on paigutatud madalamale teenis-

tusastmele ja 60.000 depootööst kannatavad lühitöö all. Bengal Nagpur raudtee töökojad ja Jreat Indian Peninsular raudtee 60 jaama suleti. 800.000 teenija palgad alandati 3,5—10%.

Ametiühinguline sisemine ringvaade.

UUSI KESKLIIDU LIHKMEID.

Eestimaa Töölisühingute Keskliidu juhatus otsusel on võetud vastu Keskliitu uutest töölisorganisatsioonidest Tapa Töölise Ühing, Tartu Mulla, Kraavi ja Turbatöölise Ühing ning Kukruse Kaevandustöölise Ühing. Keskliiduga liitumise otsused on võtnud vastu veel kolm ametiühingut, kuid seni pole nad esitanud veel sisseastumise juures nõuetavaid materjale.

Valga Töölise Ühingu rohkearvuline üldkoosolek otsustas ühel häälel astuda keskliitu, olles kuulnud ära Keskliidu instruktor J. Mikkelson ettekande. Peale kõnet järgnevatel läbirääkimistel protesteeriti vangide tööjõu tarvitamise vastu raskel tööpuuduse ajal ja nõuti, et kõik riigi ja omavalitsuste tööd tehtaks majanduslikul teel töölisartellidega.

RAADIO-OPERAATORID ALUSTAVAD PALGAVÕITLUST?

Tüürimeestest püütakse teha „üliinimesi“.

Eesti laevaomanike pealting töölisele ei piirunud kevadel ainult palgade kärpimisega, vaid otsekohe asuti ka koosseise tõmbama kokku nii meeskonnas kui ka juhtkonnas ning meie parempoolsed erakonnad pressivad vastavaid seaduseelnõus otse imekspanemisväärt kiirusega läbi. Vastupanu avaldasid eriti palgade kärpimise vastu raadiooperaatorite ühing ja nüüd on laevaomanikud sihtinud oma ataagi nende vastu selteel, et korraldatakse kiire korras tüürimeestele raadiooperaatorite kursused riigi toetusel muidugi ja lähemas tulevikus tahetakse operaatoreid lüüa kõrvale, asetades neid tüürimees-operaatoritega. Kuidas tüürimehed oma vastutusrikkal kohal suudavad veel raadioop. kohuseid täita jääb muidugi arusaamatuks ja r.-operaatorid on seda küsimust pikemalt selgitanud ajakirjanduses, kuid meie parempoolsed ringkonnad ei taha nähtavasti millegist saada aru. Meil on kõigest paarkümmend suuremat laeva, kus peaks rahvusvahelise inimelu julgeoleku konventsiooni järele olema sunduslikult raadiooperaatorid ja seda silmaspidades pole meie laevaomanike viha suurte koosseisude pärast sugugi põhjendatud. Arvatavasti saavad ka laevaomanikud aru, et raadiooperaator peab laevas olema, kuid ennem tahetakse tüürimeeste abil nähtavasti r.-operaatorite palgad lüüa alla ja pärast neid võtta odavamaga palgaga uuesti laeva.

Vastupanuks laevaomanike survele on raadiooperaatorid organiseerunud võrdlemisi hästi ja viimasel üldkoosolekul otsustati kuulutada välja streik, kui laevaomanikud oma kavatsust ei loobu. Enne streigi alustamist püütakse veel konflikti lahendada läbirääkimiste teel,

kui see aga jääb asjatuks, kutsub ühing oma liikmed laevadest ära.

Raadio-operaatorite ühing kuulub veel oma vastavasse rahvusvahelise kutsesekretariaati, mille toetus muidugi soodustab ja kergendab tunduvalt palgavõitlust.

AUTOJUHTIDE JA MOTOTEHNİKUTE AMETIÜHING KINDLAMALE ALUSELE.

Osakonnad liituvad Keskliidu ja I. T. F-iga.

E. Autojuhtide ja Mototehnikute Ametiühing on iseloomult ülemaaline organisatsioon osakondadega kohtadel. Ühingul on osakonnad Narvas, Rakveres, Tartus ja Kuresaares ning keskkohaks on Tallinna Ühing tugevaima organisatsioonina. Seni jättis ühingu suhe osakondadega soovida just tiheda seose mõttes, sest ühingu osakonnad olid täiesti iseseisvad, ei tasunud keskühingule mingit liikmemaksu ega kuulunud selle tõttu ka Tallinna ühingu kaudu ühtegi teise suuremasse ametiühingulisse koondisse sisse ega välismaal.

Säärasest ebamäärasest seisukorrast on saadud juba rõõmstaval viisil üle, milleks omakorda aitas kaasa I. T. F-i sekretäri Nathansi Tallinna sõit ning transporttöölise ühingute esindajate konverents, mis aitas üksikuid ühinguid üksteisele lähendada.

Tallinna ühing kuulus seni üksi Eestimaa Töölisühingute Keskliitu ja Rahvusvahelise Transporttöölise Föderatsiooni. Nüüd on juba E. Töölisühingute Keskliiduga ja I. T. F-iga liitumise otsuse võtnud vastu ka Narva osakond, mille üldkoosolekust võtsid osa selle otsuse vastuvõtu puhul E. Autojuhtide ja Mototehnikute Ühingu esindaja Lepik ja E. T. Keskliidu instr. J. Mikkelson.

I. T. F-i juhatus on astunud kontakti ka teiste osakondadega ja osa neist on juba teatanud, et nad lähemas tulevikus hakkavad tasuma Tallinna Ühingule liikmemaksu ja kuuluvad siis muidugi keskliitu ja I. T. F-i.

Arusaamine taransport ja liiklemistöölise liitumise üle võtab korraldajalt rohkem maad. Eriti tähtis on, et valitseks raudteelaste ja autojuhtide hulgas õiglane arusaamine ja koostöö raudtee ja autovahelise võistluse keerulise probleemi lahendamisel.

Autojuhtide organisatsiooni tihenedes kujuneb sellest 6—700 liikmeline ametiühing, millel on suured arenemisvõimalused ees, sest suur osa meie kutselisi autojuhte on alles organiseerumatu. Samuti peaksid kuuluma sinna ühingusse ka kõik omnibuside teenistuses seisvad personaal, moodustades nii kindla ja ühise, võitlusvõimelise ametiühinglaste pere, kes vajaduse korral on valmis

astuma võitlusse oma olukorra parandamiseks, sest autojuhtide olukord on praegu väga raske.

NARVA AUTOJUHDID „AASTA VAHETUSEL“.

Eestimaa Autojuhtide ja Mototehnikute Ühingu Narva osakonna aastapeakoosolekul selgus, et ühing on hankinud omale ruumid tuletõrje juure, ning sõlminud kokkuleppe juriskonsuldiga, kelleks on M. Speek. Lahendada on püütud kõigi abinõudega võitlust takside ja omnibusside vahel, sest viimased tükkivad vägisi taksijuhtide leiba võtma käest, sõites ja vedades inimesi seal, kus poleks neil selleks õigust.

Eelmise aasta aruanne kinnitati kr. 361.— suuruses, millest 333 kr. ülejääki ja eelarve võeti vastu 170 kr. suuruses ning otsustati liituda keskliidu ja I. T. F-iga.

Uude juhatusse valiti Sokolov, Klausner, Tammägi, Karu ja Ed. Nuude ning revisjoni-komisjoni Vaarpuu, Lant ja Randmer.

EHITUSTÖÖLISE ORGANISEERUVAD.

Tallinna Ehitustööliste Ühing, mis hiljuti alustas tegevust, püüab rakendada esialgu kõik jõud organiseerimisele, et liita võrdlemisi suurt ehitustööliste peret Tallinnas. Viimasel organiseerimiskoosolekul sms Pasti ettekandest selgus, et praegu tehakse ehitustöid kaunis palju, kuid suur ehitustöölitse pere on peaaegu täiesti veel organiseerimata. Koosolekul kõnelesid veel J. Mihkelson, H. Martinson ja H. Isküll.

ANTS LAS RAJATAKSE TÖÖLISMAJA.

Valgaga samal päeval kõneles keskliidu org. J. Mihkelson ka Antsla Tööliste Ühingu poolt korraldatud koosolekul ametiühingute sihtidest ja võitlusvahenditest.

Antsla seltsimeestel on praegu eeltööd käsil töölistamaja panemiseks, milleks vee-takse materjali jne. Nurgakivi panek kujunes suuremaks töölispiduks, millest võtaksid osa kõik kohalikud töölisorganisatsioonid ja esindajad teistest töölisorganisatsioonidest. Sel puhul korraldatakse spordivõistlusi jne.

KOOSTÖÖ MEREMEESTE ORGANISAT-SIOONIDE VAHEL.

Laevajuhid ei tulnud kaasa.

Möödunud palgavõitluse läbirääkimistel meremeeste organisatsioonid esinesid iseseisvalt, sageli arvestamata teiste organisatsioonide seisukohti. Käesolevad meeskondade kokkutõmbamised on aga sunninud meremeeste organisatsioonide juhte järelnõuetulemusele, kuidas kooskõlastada omi aktsioone. Raadiooperaatorite ühingu kokkukutsel peetigi 2 koosolekut meremeeste organisatsioonide esin-dajate vahel, mille tulemusena loodi teatav

komisjon koostöö ühtlustamiseks. Selles komisjonis oleksid esitatud mehaanikut, m. assistentide, raadiooperaatorite ja meremeeste organisatsioonide esitajad, kuna laevajuhid on jäänud seni sellest algatusest eemale, mis ka arusaadav on ses mõttes, et suur osa laevajuhte on ise ka laevaomanikud ja ametiühinguline mõtlemisviis on neile võõras. Võitlust tuleb juhtida esialgu koosseisude vähendamise vastu ja tööaja lühendamise eest.

PÄRNU TÖÖLISTE ÜHINGUL UUS JUHATUS.

Pärnu Tööliste Ühingu üldkoosolekul, mis mitmesuguste takistuste tõttu oli lükatud edasi kuni juuni kuuni, valiti uude juhatusse J. Luur, M. Unt, A. Kiisk, Mihkel Tamm ja M. Mardiat, kuna revisjoni-komisjon valiti A. Lusik, A. Juhkam ja Kr. Villemson.

POOLAASTA MÖÖDUMISEL UUENDAGE „TÖÖLISTE HÄÄLE“ TELLIMISI.

Saatke sõnumeid töörahva elust.

Paljudel ametiühinglastel lõpeb poolaasta vahetusel „Tööliste Hääl“ tellimine, mida tuleks viivitamata esmajärjekorras uuendada, sest keskliidu häälekandja ilmumise võimalused kui ka sisu ripuvad ära sellest, kui võrd aktiivselt seltsimehed kohtadel aitavad kaasa meie häälekandja levikule ja sisu mitmekesis-tamisele. Ei tule lugeda kõik oma kohused täidetuks, kui suuri vaevu ainult tellitakse omale „Tööliste Hääl“, vaid häälekandjat tuleb levitada kõigi võimalustega oma kaastööliste seas. Tuleb katsuda teha neile selgeks ametiühingulise liikumise põhimõtteid ja päevaküsimusi, mida nad leiaks käsitatuina oma kuukirja veergudel. Peale selle on tähtis, et kuukirja toimetusele saadetaks kirjutisi ametiühingu tegevusest, ülevaateid tööliste ja käitiste olukordadest kõige mitmekesisemalt alalt, mis aitaks aegkirja teha elulisemaks ja huvitavamaks.

Kahjuks peab tunnistama, et meil on veel rida ametiühinguid ja ülemaalisi liitegi, kes pole tellinud ühtegi eksemplari Tööliste Häält, kuna aga väga paljud ametiühingud selle vastu on tellinud tervele oma liikmeskonnale ühiselt „Tööliste Hääl“ ühingu kulul. Eriti eeskujulikud selles suhtes on Eesti Raudteetöölise Ühiseuse Tallinna ja Valga osakonnad, mida peaksid võtma omale eeskujuks teisedki ühingud.

KÕNEKOOSOLEKUID KUNDAS.

Kunda Tööliste Ühingu korraldas 19. juunil s. a. avaliku kõnekoosoleku, kus keskliidu org. J. Mihkelson kõneles töölistklassi võitlusest olemasolu eest ja sellele järgneval ühingu üldkoosolekul ametiühingu usaldusmeestest ja nende ülesannetest.

SISUKORD: 1) E. Joonas — Toetuspunkt reaktsioonile. 2) L. Metslang — Kodanlased ei lahenda tööpuudust. 3) A. K. — Töölistklassi kultuurilisi ülesandeid. 4) Näpunäiteid tööliste palga sissenõudmiseks. 5) N. Andresen — Klassivõitluse tekkimine. 6) E. Tuiman — Nõukogude Liidu ülesehitustöö ja Euroopa töölistklass. 7) XVI rahvusvaheline töökonverents. 8) Ametiühinguline liikumine Hispaanias. 9) Austria ametiühingute tõst. 10) Võidetud streik — tõukeks organiseerimisele. 11) Transporttööliste liidu asutamine niikub. 12) Välismaine ametiühinguline ringvaade. 13) Ametiühinguline sisemaine ringvaade.

Toimetuse: E. Joonas, K. Must, L. Metslang, J. Mihkelson. Vastutav toimetaja: K. Must. Väljaandja E. Töölisühingute Kesklit. Ilmub Tallinnas kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetuse ja talituse: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52 Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1932.